

ter. En observation kan fastholdes ved fotografering eller ved film-/videoptagelse.

Observation dækker over mange forskellige situationer, der ikke alle er lige indgribende. I den ene ende af skalaen kan nævnes observation med det blotte øje på et frit tilgængeligt sted. I den anden ende af skalaen kan nævnes observation af personer, der befinder sig i en bolig, ved hjælp af et skjult, fjernbetjent apparat.

6.1. Gældende ret

Der findes ikke i retsplejeloven eller i lovgivningen i øvrigt nærmere bestemmelser, der særligt regulerer politiets adgang til at foretage observation. Det gælder, uanset om observation foretages ved hjælp af et apparat, og uanset om der observeres på et frit tilgængeligt eller et ikke frit tilgængeligt sted. Der er heller ikke i administrative forskrifter fastsat regler herom.

Det har tidligere været overvejet at fastsætte regler i retsplejeloven om observation. I forbindelse med reformen i 1972 af straffelovens regler om beskyttelse af privatlivets fred og nogle hertil knyttede ændringer af retsplejeloven blev det overvejet at lade retsplejelovens (daværende) § 750 c om aflytning omfatte også iagttagelser svarende til straffelovens § 264 a. Om disse overvejelser hedder det i bemærkningerne til lovforslaget, jf. Folketingstidende 1971-72, tillæg A, sp. 562:

»Det har været overvejet at udvide forslaget til § 750 c (aflytning) til også at omfatte politiets og f.eks. toldmyndighedernes adgang til uden tilladelse at fotografere personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted, samt på de nævnte myndigheders adgang til ved hjælp af kikkert eller andet apparat at iagttage sådanne personer, jf. forslaget til borgerlig straffelovs § 264 a. Justitsministeriet har imidlertid ikke fundet at kunne gå ind for en sådan udvidelse, da den ville afskære politiet og toldmyndighederne fra at efterforske og sikre sig bevis i sager, der ikke er omfattet af opregningen i § 750 a, hvis de mistænkte befinder sig på et lukket område, herunder et skib. En sådan begrænsning af efterforskningsmulighederne må f.eks. i sager om smugleri og sortbørshandel anses for urimelig, hvis man afvejer den i forhold til beskyttelsesinteressen, og Justitsministeriet finder derfor ikke grundlag for at søge disse forhold nærmere reguleret ved lov.«

På denne baggrund kan en analogi fra retsplejelovens bestemmelser om indgreb i meddelelshemmeligheden ikke uden videre anvendes som grundlag for en beskrivelse af de gældende regler om observation.

Hertil kommer, at politiets adgang til at aflytte an-

dre samtaler end telefonsamtaler ikke er begrænset til samtaler, der føres på ikke frit tilgængelige steder. Hemmelig aflytning af samtaler, som finder sted på frit tilgængelige steder, er således også et indgreb i meddelelshemmeligheden. Retsplejelovens bestemmelser følger her straffelovens § 263, stk. 1, nr. 3, om aflytning, som - i modsætning til straffelovens § 264 a om observation - ikke stiller krav til stedet.

Aflytning af samtaler uden anvendelse af apparat, f.eks. samtaler, der på offentligt sted kan høres af de omkringstående, falder uden for straffelovens § 263, stk. 1, nr. 3. Båndoptagelse af sådanne samtaler til støtte for den lyttendes hukommelse falder formentlig også uden for straffelovens regel, jf. bet. 1023/1984, s. 60. På samme måde falder en iagttagelse, der foretages uden anvendelse af apparat, altid uden for straffelovens § 264 a, hvorimod en »fastholdelse« af iagttagelsen ved hjælp af et apparat vil bringe forholdet ind under straffelovens § 264 a, såfremt den iagttagede befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted.

I praksis foretages observation som led i efterforskning efter politiets frie skøn, der dog er undergivet de generelle begrænsninger, som udspringer af proportionalitetsgrundsætningen. Det må endvidere antages, at observation i princippet kun finder sted over for mistænkte (sigtede). Men ligesom ved indgreb i meddelelshemmeligheden vil ikke mistænkte personer ofte blive involveret gennem deres samvær med mistænkte (sigtede).

6.2. Strafferetsplejeudvalgets forslag

6.2.1. *Observation med optisk udstyr af personer, der befinder sig på ikke frit tilgængeligt sted (kvalificerede indgreb)*

6.2.1.1. *Opdeling af de kvalificerede indgreb*

Efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse har observation med optisk udstyr på ikke frit tilgængeligt sted karakter af et indgreb i privatlivets fred. Retsplejeloven bør derfor indeholde nærmere regler om dette efterforskningsmiddel. Da ikke alle former for observation på ikke frit tilgængeligt sted med optisk udstyr føles lige krænkende, foreslår udvalget, at indgrebene opdeles i forskellige kategorier.

Udvalget foreslår, at der ved kategoriseringen lægges særlig vægt på følgende momenter: 1) karakteren af den lokalitet, der konkret er tale om at observere, 2) placeringen af det apparat, der skal anvendes i det konkrete tilfælde, og 3) karakteren af det apparat, der bliver tale om at anvende. Herved vil det efter udvalgets opfattelse være muligt at udskille de tilfælde, hvor der er tale om mere kvalificerede og særlig kva-